

BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

Simu Nam. + 255 24 223060;
Fax Nam. + 255 24
Tovuti: www.zanzibarassembly

SANDUKU LA BARUA 902,
ZANZIBAR
Barua Pepe: zahore@zanlink.com

MUHTASARI WA RIPOTI YA KAMATI YA MAENDELEO YA WANAWAKE, HABARI NA UTALII, KATIKA KUFUATILIA UTENDAJI WA SHUGHULI ZA SERIKALI KWA MWAKA WA FEDHA 2017/2018.

Mheshimiwa Spika, Naanza kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu mwingi wa utukufu, kwa kutujaalia uzima na Afya njema tukaweza kukutana tena katika Mkutano huu wa Tisa wa Baraza la Tisa kwa ajili ya kuendelea kuwatumikia wananchi wetu. Aidha, naendelea kukushukuru na kukupongeza wewe Mheshimiwa Spika pamoja na wasaidizi wako kwa namna mnavyoliongoza Baraza hili kwa uadilifu wa hali ya juu na kuimarisha Demokrasia katika chombo hichi muhimu cha wananchi.

Mheshimiwa Spika, Nimesimama hapa kwa mujibu wa Kanuni ya 100 (14) ya Kanuni za Baraza la Wawakilishi, Toleo la Mwaka 2016 inayoelekeza Utaratibu wa Kazi za Kamati za Kudumu ambayo pia inaweka masharti ya kila Kamati kuwasilisha Ripoti ya Shughuli zake mbele ya Baraza lako Tukufu katika Mkutano kama huu.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Maendeleo ya Wanawake Habari na Utalii, ni miongoni mwa Kamati za Kudumu za Baraza la Wawakilishi iliyoundwa kwa mujibu wa Kanuni ya 106 (1) ya Kanuni za Baraza la Wawakilishi, Toleo la mwaka 2016 na majukumu yake ni kama yale yaliyokwisha kuelezwa na

Kamati zilizotangulia lakini Kamati hii inafanyakazi na Wizara mbili zifuatazo:-

1) Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo; na

2) Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto.

Mheshimiwa Spika, baada ya utangulizi huo , hivi sasa niko tayari kuelezea muhtasari wa Ripoti ya Kamati yetu na napenda sana kuwaomba Waheshimiwa Wajumbe waingalie vizuri taarifa nzima ya Ripoti yetu ambayo nakala zake zimesambazwa kwenu nyote. Kama kawaida Ripoti yetu imegawika katika sehemu kuu tatu (3) , ambapo sehemu ya **kwanza** inaelezea Utangulizi na maelezo ya Jumla ya Kamati, sehemu ya **pili** uchambuzi wa kazi za Kamati na sehemu ya **tatu** ni hitimisho na shukurani.

Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha Kamati inatekeleza majukumu yake ipasavyo kwa mujibu wa Kanuni , Kamati ilitumia utaratibu ufuatao;-

1. Kufanya vikao na Wizara pamoja na Taasisi zilizo chini ya Wizara husika ili kutoa taarifa juu jambo au suala mahsusi ambalo kamati ilipenda kupata taarifa zake kutoka kwa watendaji wa taasisi hizo.
2. Kufanya ziara za ukaguzi katika miradi ya Maendeleo, sehemu za kazi na sehemu nyengine ambazo kwa namna moja ama nyengine zinahusika na utekelezaji wa majukumu ya Wizara husika.
3. Kufanya mikutano na Wadau kwa lengo la kupokea maoni juu ya masuala mbali mbali ambayo Kamati ilikuwa inayafanyia kazi.

Mheshimiwa Spika, Kamati kwa kushirikina na Wizara husika pia ilipata fursa ya kutembelea Mikoa ya Dar es Salaam na Tanga kwa nyakati tofauti ili kujifunza kwa vitendo na hatimae kuweza kuishauri serikali ipasavyo kuhusiana na Sekta za Utalii, Utamaduni na Mambo ya Kale, Usalama na Afya Kazini, Maendeleo ya Wanawake na Watoto pamoja, Ushirika na Ajira.

(1) WIZARA YA HABARI, UTALII, UTAMADUNI NA MICHEZO

Mheshimiwa Spika, Katika Ripoti yetu, Maelezo yanayohusu Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo yanapatikana kuanzia ukurasa wa 4 hadi 25 ambapo inaonesha kwamba Utekelezaji halisi hadi kufikia Disemba 31, 2017 (Nusu Mwaka) ni kuwa makisio ya mapato kwa taasisi zilizoruhusiwa kutumia mapato ni asilimia **107**. Kwa upande wa mapato yanayoingizwa hazina ni asilimia **71**. Kamati inatoa pongezi za dhati kwa Wizara kwa hatua hii hadi kuvuka lengo na kuzihimiza tasisi ambazo mapato yake yanakwenda hazini kuongeza juhudi, ili kukusanya zaidi na hatimae lengo lililokusudiwa liweze kufikiwa.

SEKTA YA HABARI

Mheshimiwa Spika, Sekta ya Habari kwa ujumla wake bado inakabiliwa na changamoto kadhaa zinazohitaji kufanyiwa kazi, ili hatimae iweze kutekeleza majukumu yake ya msingi katika kuhabarisha, kuelimisha na kuiburudisha jamii. Licha ya juhudi kubwa zinazochukuliwa na watumishi waliomo kwenye sekta ya Habari, Kamati imebaini kwamba bado utendaji wao wa kazi umekuwa unakumbwa na vikwazo kadhaa katika kufanikisha majukumu yao kwa ufanisi ikiwemo mazingira magumu ya kufanyia kazi, Uhaba wa vitendeakazi vya kisasa, wataalamu, mafunzo katika maeneo yao ya kazi na

maslahi yasiyoendana na ukubwa wa majukumu yao kwa jamii na taifa kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, Kamati inalipongeza Shirika la Utangazaji Zanzibar (ZBC) na Serikali kwa ujumla kwa kupata mitambo mipya ya kisasa pamoja na ukarabati mkubwa wa studio za Redio na Karume House. Uchambuzi kamili kuhusiana na ZBC unapatikana katika ukurasa wa 6 -8.

Mheshimiwa Spika, Kamati inatambua kwamba Majukumu makuu ya Shirika hili ni kutoa habari, kuelimisha na kuburudisha. Mbali ya majukumu hayo, Shirika ni mdomo wa Serikali ya Mapinduzi Zanzibar kwa lengo la kuiweka karibu na wananchi kwa mustakabali wa nchi hii. Kwa mantiki hiyo, Kamati inaitaka ZBC ijitambue kwamba ni vyombo vya utangazaji vya Taifa, ambapo bado wananchi wengi wanapenda kuangalia na kuisikiliza. Hivyo basi, pamoja na ushindani wa vyombo vya habari uliokuwepo, ZBC inapaswa kuendeleza **“Tone”** yaani lafudhi yake ambayo imekua ikiendeleza hadhi yake kwa muda mrefu sasa pamoja na matumizi ya lugha kwa ufasaha.

Mheshimiwa Spika, Niukweli usiopingika kwamba kuna baadhi ya watangazaji bado usomaji na utangazaji wao hauridhishi kwa kudodosa dodosa baadhi ya maneno. Pia, Kamati imebaini kuweko kwa malamiko kadhaa yanayohusiana na nyimbo, vipindi na baadhi ya maudhui yanayooneshwa au kusikilikana kwamba, hayana au hayatufunzi maadili mazuri kwa utamaduni wa Mzanzibari na Tanzania kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, miongoni mwa Mambo ambayo Kamati haikuridhika nayo na Changamoto kuhusiana na ZBC ni pamoja na hali ya utunzaji na usafi wa Vifaa vipya pamoja na Ujenzi wa jengo Jipya Pemba. Aidha Mwenendo wa ajira hasa ZBC TV, ambapo huawaajiri wafanyakazi wapya na kuwaacha vijana wanaowatuma kwa kujitolea kwa kipindi kirefu pamoja na Kutowalipa posho ipasavyo na kwa wakati wafanyakazi wanaohudhuria katika Mikutano ya Baraza la Wawakilishi.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaiagiza ZBC kuweka mpango maalum wa kuwapa mafunzo watangazaji wake, ili kupunguza tabia ya kukosea kosea na kudodosa kwa baadhi ya watangazaji wake pamoja na kusawazisha deni la malimbikizo ya mafao ya Wafanyakazi wake Unguja na Pemba na kuhakikisha kwamba inawalipa posho ipasavyo na kwa wakati wafanyakazi wanaohudhuria katika Mikutano ya Baraza la Wawakilishi.

Shirika la Magazeti ya Serikali

Mheshimiwa Spika, Maelezo kuhusiana na Shirika la Magazeti ya Serikali yanapatikana katika ukurasa wa 8-11, ambapo Kamati yangu imebaini kwamba Shirika limefanikiwa kubadili muonekano wa gazeti na kuwa na mvuto zaidi pamoja na kuongeza kurasa kutoka kurasa 16 hadi 24 .

Mheshimiwa Spika, Kutokuwa na uhakika wa idadi za nakala za uchapaji, Gazeti kushindwa kufika Dar es Salaam na Mikoani kwa wakati, Kufa kwa soko la Zanzibar leo Tanzania Bara, Kukosekana kwa matangazo ya biashara kutoka Tanzania Bara, ni miongoni mwa changamoto na mambo ambayo Kamati haikuridhika nayo kuhusiana na Shirika hili ambayo mengi yamekuja

baada ya uamuzi wa kuchapisha gazeti hili hapa Zanzibar. Mheshimiwa Spika, nawaomba sana Waheshimiwa Wajumbe waziangalie vizuri changamoto hizi katika ukurasa wa 9.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaliagiza Shirika la Magazeti ya Serikali liimarisha Kitengo chake cha Biashara, Masoko na Matangazo ili kuhakikisha kuwa soko la Zanzibar Leo linaimarika Tanzania nzima. **Aidha** , Shirika lihakikishe gazeti lake la Zanzibar Leo linaongeza zaidi habari za Michezo hasa mwenendo wa Ligi Kuu ya Zanzibar mpira wa Miguu ikiwa ni njia moja wapo ya kurudisha ari na ushahihishaji wa mchezo huo hapa nchini.

Idara ya Habari Maelezo

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitembelea Makao Makuu ya Idara ya Habari Maelezo Rahaleo, ambapo pamoja na utekelezaji wake wa makujumu ya kila siku, kamati haikuridhishwa na Kukosekana kwa mfumo bora wa utunzaji wa kumbukumbu za Picha na vielelezo vyengine muhimu kuhusiana na viongozi wetu wa Kitaifa. Aidha, Kamati imebaini kwamba , Utendaji wa Idara hii unasuasua na hatimae kuonekana kwamba majukumu ya Idara hii yanafanywa na watu ama taasisi nyengine. Vilevile, kutokuwa na ushirikiano na mfumo bora wa mashirikiano na Vyombo vya habari vya watu binafsi nayo ni changamoto nyengine inayoikabili Idara hii.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Idara kufikiria kuweka na kufanyakazi mabango ya kielektroniki katika Maeneo yenye mkusanyika mkubwa wa watu, ili kusambaza zaidi taarifa mbali mbali zinazohusu serikali na jamii kwa Ujumla. Aidha, Kamati inadhani ni jambo la busara kwa Idara

kuweka Ubao wa Picha na matangazo (Display Board) Katika Ofisi za Baraza la Wawakilishi Chukwani kama ilivyokuwa hapo kabla huko Kikwajuni.

Mheshimiwa Spika, Kuhusiana na Tume ya Utangazaji na taasisi nyengine wanazosisimamia Maelezo yake yanapatikana katika ukurasa **13-16** . Kamati ilipata Fursa ya kukutana na Wamiliki wa Vyombo vyote vya habari hapa Zanzibar pamoja na kutembelea Baadhi ya Vituo Binafsi vya Matangazo ya Redio, Redio Jamii na Televisheni ambapo kwa ujumla Kamati imegundua kwamba katika vyombo vya habari vya watu binafsi kumekuwa na ufanisi wa kazi na vimejipanga vizuri. Hivyo, Kamati inawasiwasi kwamba kutokana na mwenendo uliopo hivi sasa, vyombo vya serikali vinaweza kukimbiwa na wasikilizaji na watazamaji.

Mheshimiwa Spika, gharama kubwa za umeme pamoja na mlolongo wa kodi, baadhi ya wakati kutoshirikishwa vyombo vya habari vya binafsi katika shughuli nyingi za Serikali zikiwemo ziara za viongozi wakuu wa Serikali, ni miongonono mwa changamoto zilizolalamikiwa wakati kamati ilipofika katika sehemu zao za kazi. Aidha Mheshimiwa Spika, Kamati inasikitishwa sana na wamiliki wa *baadhi ya ving'amuzi ambao huwakosesha wateja wao kuona Televisheni ya Taifa ya Zanzibar (ZBC TV) mara tu baada ya kumalizika kwa muda wa malipo* ya kila mwezi.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaiagiza Tume ya Utangazaji iwasiliane na taasisi husika iii kuhakikisha kwamba waandishi wa Habari kutoka vyombo binafsi na wao wanashirikishwa katika ziara za kikazi za viongozi wakuu wa kitaifa japo kwa zamu pale hali inaporuhusu.

SEKTA YA UTALII

Mheshimiwa Spika, Maelezo yanayohusiana na seka ya Utalii yatapatika kuanzia ukurasa wa 17-20 ndani ya Ripoti yetu. Mheshimiwa Spika, Kamati yetu imegundua mapungufu kadhaa ambayo yanaleta changamoto kubwa katika sekta nzima ya Utalii. Takriban hoteli zote zinakabiliwa na tatizo la miundombini ikiwemo tatizo kubwa la ubovu wa barabara , maji safi na umeme usiokuwa wa uhakika, kukosekana kwa takwimu sahihi za Wageni wanaoingia nchini kwa shughuli za Kitalii nalo limetajwa kuwa ni tatizo linachangia upotevu wa mapato.

Mgogoro wa wananchi wa Paje na Warusha Vishada vya Michezo ya Baharini (KITE)

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifanya ziara maalum ya kuwatembelea wananchi wa kijiji cha Paje ambao wanalalamikia kutopata sehemu ya malipo kutokana na shughuli za urushaji wa Vishada vya baharini inayofanywa na wawekezaji na wanamichezo wa mchezo huo. Hali hii inatokana na kuwa , wananchi wa Paje wameacha kufanya shughuli zao za kiuchumi walizokuwa wakizifanya baharini ikiwemo kusokota kamba (Vyau) , utafutaji wa Pweza (Bwachi) na Upandaji wa Mwani, ili kupisha mchezo huo ikiwa ni njia moja wapo kuunga mkono shughuli za kuendeleza utalii hapa nchini. Hata hivyo, wananchi wa Paje hivi sasa wanalalamika kwamba hawafaidiki na chochote kwa muda mrefu sasa huku warusha vishada wakiendelea kutononoka kutokana na mapato hayo ambapo hujipatia dola 20 kwa kurusha Kishada Kimoja kwa saa moja , mapato ambayo hayana kodi yoyote inayoingia

serikalini. **Mheshimiwa Spika**, Kamati inadhani hali hii ikiachiwa kuendelea inaweza kuzusha mgogoro mkubwa hapo baadae na kuleta athari mbaya kwa wanakijiji , wageni na serikali kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, Katika Kuijengea Uwezo Kamati hasa katika Masuala ya Utalii wa ndani Kamisheni ya Utalii kwa kushirikiana na Wizara iliandaa ziara ya kujifunza katika Bodi Ya Utalii Tanzania (Tanzania Tourism Board – {TIB}) Dar es Salaam, Hifadhi ya Taifa Saadani Tanga , Mapango ya Amboni - Tanga. Kwakweli, ziara ilikuwa ya mafanikio kwani iliwawezesha wajumbe kufahamu jinsi wenzetu wanavyofanya na walivyojipanga kuendeleza sekta hii. Kamati imejifunza Mengi kutokana na ziara hizo ikiwemo;-

- Umuhimu mkubwa wa kuimarisha Utalii wa ndani kwani unanafasi nzuri ya kuongeza pato la Taifa.
- Umuhimu wa Kamisheni ya Utalii kuwasiliana na Wizara ya Elimu, ili kuangalia uwezekano wa kuwepo kwa Mtaala wa Utalii na hatimae kufundishwa katika Skuli za Msingi kama wanavyofanya kwa baadhi ya Skuli huko Tanga.
- Kuanzisha ushirikiano wa Kamisheni ya Utalii ya Zanzibar na Hifadhi ya Saadani kwa kubadilishana Watalii kwa lengo la kuzitangaza Kiutalii pande zote mbili.
- Kuendeleza uhifadhi wa Uoto wa Asili pamoja na viumbe hai , katika hifadhi zetu ikiwemo Misitu na Magofu.

Mheshimiwa Spika, ukosefu wa Nishati ya mafuta ya Petroli mwishoni mwa mwezi wa Disemba Mwaka jana, kulipelekea usafiri wa barabarani kuwa mgumu katika kipindi hicho na kulipelekea athari kubwa za kijamii na

kiuchumi. Baadhi ya watalii waliakhirisha safari zao za kuja Zanzibar na wengine waliokwisha kutangulia walibadilisha ratiba zao za ndani na kusababisha hasara kubwa ya mapato ambayo tulikuwa tunayategemea. Baadhi ya wageni walikosa ndege na kuakhirisha safari baada ya gari walizokuwa wakitegemea kuwachukuwa kutoka Hoteli hadi Uwanja wa Ndege kukosa mafuta na kusababisha hasara kwa *Maagent* wao. Mheshimiwa Spika, Kamati inawasiwasi kwa nini tatizo kama hili litokee katika mwezi wa Disemba, mwezi ambao sote tunafahamu kwamba wageni wengi huwa wanatembelea Zanzibar kwa mapumziko ya Krismass na mwaka mpya. Kamati inaishauri Serikali kuitafakari kwa kina Kadhia hii.

Mheshimiwa Spika, Miongoni mwa maagizo ya Kamati kwa Kamisheni hii ni kwamb ihakikishe Sheria ya Utalii, nambari 7 ya mwaka 2012 inayoweka masharti ya kuweko kwa mfuko wa maendeleo ya vijiji, ambapo kila mwekezaji anapaswa kuchangia asilimia moja (1) ya mapato yake inatekelezwa.

Mheshimiwa Spika , kuhusu Sekta ya Utamaduni, Kamati hairidhiki na Matumizi yasiyo sahihi ya Lugha ya Kiswahili, na Filamu zisizo na maadili kama ripoti yetu tulivyofafanua ukurasa wa 21-23. Aidha Kamati haikuridhika kabisa na Kusua sua kwa Ujenzi wa jengo la Beit el Ajaib ambayo ni 'roho' ya historia ya Mji Mkongwe, na Zanzibar kwa jumla.

Mheshimiwa Spika, Kamati kwa mara nyengine tena inaendelea kutoa pongezi zake za dhati kwa timu ya Taifa ya michezo wa mpira wa Miguu Zanzibar (**Zanzibar Heroes**) baada ya kufanikiwa kushinda na hatimae kupata nafasi ya Makamu Bingwa katika mashindano ya **Senior Challenge**

Cup, 2017 yaliyofanyika nchini Kenya ambayo yaliandaliwa na Shirikisho la Mpira wa Miguu Afrika Mashariki na Kati (CECAFA). Aidha Timu ya Mpira wa ufukweni (**Zanzibar Sand Heroes**) nayo imefanikiwa kupata ushindi wa kwanza katika mashindano ya **Copa Beach Soccer** yaliyofanyika Dar es Salaam. Kamati inatoa pongezi za Dhati kwa timu zetu hizi kutokana na mafanikio na ushindi huo mkubwa ambao umeiletea sifa kubwa nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, pamoja na pongezi hizo Kamati inalia na Ufinyu wa Bajeti inayotengwa katika sekta hii, Wizara na Serikali kwa ujumla inafahamu kwamba, timu zetu zinashiriki mashindano ya kimataifa kila mwaka wakati hivi sasa hali ya fedha za michezo zinazotengwa ni kidogo na hazikidhi mahitaji ya kuvisaidia vilabu vinavyoshiriki michezo ndani na nje ya nchi.

Mheshimiwa Spika, kutokana na bajeti ndogo inayotengewa Baraza la Michezo, watendaji wa Baraza hilo wanabakia kuwa ombaomba hasa kwa wafanyabiashara hadi kufikia hatua ya Mfanyabiashara mmoja kuisaidia BTMZ wakati wa Mashindano ya Senior Challenge Cup,2017 na baadae kulazimisha atangazwe ndani ya Baraza la Wawakilishi kitu ambacho ni kinyume na utaratibu.

Mheshimiwa Spika, Kamati inamalizia Uchambuzi wa Wizara hii kwa kuiagiza kuongeza Bajeti katika sekta ya Michezo ili, kuimarisha vilabu na wanamichezo wetu hasa wale wanaoshiriki katika mashindano ya Kimataifa na kujiepusha na mtindo wa kuwa ombaomba.

2. WIZARA YA KAZI, UWEZESHAJI, WAZEE, VIJANA, WANAWAKE NA WATOTO

Mheshimiwa Spika, Maelezo kuhusiana na Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto yanapatikana kuanzia ukurasa wa 24 – 43, ambapo Kamati inatambua kwamba majukumu makubwa ya Wizara hii ni Kuratibu program za Uwezeshaji wananchi Kiuchumi, Kuimarisha Vyama vya Ushirika pamoja na Kushajihisha Haki na Usawa wa Kijinsia . Vilevile, Kamati inatambua Shughuli za kuratibu na Utoaji wa Mikopo kwa Wajasiriamali ambazo nazo zinatekelezwa na Wizara hii.

Mheshimiwa Spika, Kamati iliarifiwa kwamba Kwa mwaka wa fedha **2017/2018**, Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto, iliidhinishiwa jumla ya shilingi **14,456,640,000** kwa ajili ya utekelezaji wa Programu na majukumu ya Wizara. Pia Wizara ilikadiriwa kukusanya Tsh **891,078,000** na hadi kufikia Disemba 31, 2017 ilikusanya Tsh.**399,712,750** sawa na asilimia **45**. Kamati hairidhiki kiwango hiki cha mapato, na inaitaka Wizara kuongeza juhudi na bidii ya kazi na hatimae kufikia lengo la ukusanyaji wa mapati kama lilivyokusudiwa.

SEKTA YA KAZI:

Mheshimiwa Spika, Sekta ya Kazi, ni miongoni mwa sekta muhimu ya wizara hii ambayo inatekeleza majukumu yake kupitia Idara ya Ajira, Kamisheni ya Kazi pamoja na Idara ya Usalama na Afya Kazini. Kamati yetu ilitembelea sehemu mbali mbali za kazi kuangalia utekelezaji wa majukumu na sheria zinazohusiana na sekta hii .

Mheshimiwa Spika, Kamati yetu imebaini kwamba Maafisa wa Ukaguzi kazi na Usalama wa Afya Kazini hawafuatilia majukumu yao hasa katika Sekta

Binafsi, pia kuna baadhi ya maafisa wa Ukaguzi Kazi na Usalama wa Afya Kazini wamekuwa wakituhumiwa kwa ubadhirifu kwa kuwashawishi waajiri kutotekeleza Sheria za kazi ikiwemo malipo ya Kima cha chini kwa kuwakandamiza wazalendo na kuwapendelea wageni. Kamati pia inaishauri Kamisheni iwachunguze vizuri baadhi ya Maafisa wa Kamisheni ya kazi kutokana na tuhuma za kuwa wasaliti na kuwashawishi baadhi ya waajiri wasitekeleze sheria za kazi pamoja na Maagizo yanayotolewa na Serikali.

SEKTA YA UWEZESHAJI.

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza kwa dhati uwamuzi wa serikali wa kuanzisha Idara ya Maendeleo ya Ushirika, Idara ya Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi na Mfuko wa Uwezeshaji lengo ikiwa ni kuratibu , kutoa mikopo pamoja na misaada kwa wajasiriamali na wananchi kwa ujumla ikiwa ni mtu mmoja mmoja au waliojikusanya kwa pamoja kwa kuunda vikundi vya ushirika na hatimae kuwaondolea umasikini. Hata hivyo, Mheshimiwa Spika, Kamati haijaridhika na utekelezaji wa azma hiyo.

Mheshimiwa Spika, Kamati imepata fursa ya wananchi mbali mbali waliowezesha pamoja na vyama mbali mbali vya Ushirika Pemba , Unguja na Tanga ili kuona ni jinsi gani wananchi wanajikita katika kufanya shughuli mbali mbali za kujiletea maendeleo baada ya uwezeshwaji huo.

Mheshimiwa Spika, Katika ziara hizo, Kamati imebaini kwamba bado wananchi wanahamasika na wanamwamko wa Kujiendeleza na baadhi yao wamefanikiwa katika vikundi vyao. Kamati inachukua fursa hii kukipongeza kwa dhati kabisa Kikundi cha ushirika wa Kilimo cha ndimu cha **Juhudi Zetu**

Bwejuu- Dongwe , kikundi ambacho kinapaswa kupigiwa mfano kwa mafanikio makubwa waliyoyapata baada ya kuwezesha na Wizara. (Maelezo kamili juu ya Kikundi hiki yanapatikana katika ukurasa wa 31 wa ripoti yetu).

Mheshimiwa Spika, licha ya Mafanikio hayo ya Baadhi ya Vikundi Kamati yetu inasikitika kwamba hakuna takwimu sahihi za idadi ya vyama au mtu mmoja mmoja waliowezesha na Mifuko mbali mbali ya Uwezesaji (Mfuko wa Kujitegemea, Mfuko wa AK/JK na Mfuko wa Uwezesaji) ambao wameweza kufanikiwa kutoka hali ngumu ya Umasikini na kuweza kujitegemea *yaani From Zero to Hero*. Aidha , Ukosefu wa Soko, Ukosefu wa Mfumo wa Usindikaji wa Bidhaa na Bei kubwa ya Pembejeo za kilimo nazi ni miongoni mwa changamoto zinazoikabili Sekta hii ya Uwezesaji.

Mheshimiwa Spika, kutokan na changamoto hizo, Kamati inaiagiza Wizara ishirikiane na Wizara ya Biashara na Viwanda, ili kuangalia uwezekano wa kuanzisha viwanda vidogo vidogo vya usarifu wa mazao au kutafuta wawekezaji ama kuingia ubia ili kuyahami mazao ya wakulima wetu.

SEKTA YA WANAWAKE NA WATOTO

Mheshimiwa Spika, naamini kabisa kwamba unanistahamia na kunivumilia kutumia muda zaidi kuizungumzia sekta hii kutokana na hali halisi ilivyo hivi sasa kutokana na kadhya ya udhalilishaji wa wanawake na Watoto hapa nchini. Maelezo kamili juu ya Sekta hii yanapatikana katika ukurasa wa 34-43.

Mheshimiwa Spika, Idara ya Maendeleo ya Wanawake na Watoto inajukumu la kuratibu na kusimamia Shughuli za kuwaendeleza wanawake na watoto

pamoja na program ya kukuza muitikio wa kupambana na vitendo vya ukatili na udhalilishaji wa wanawake na watoto, lakini Kamati inashanga tatizo la Ukosefu wa Usafiri katika Idara hii. Aidha, Kamati inasikitishwa sana kwa Kukosekana kwa Mfumo bora wa Ufuatiliaji wa Kesi za Udhalilishaji kuanzia shehia hadi taifa.

UDHALILISHAJI WA WANAWAKE NA WATOTO.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kusononeshwa na kusikitishwa juu ya kushamiri vitendo vya ukatili , udhalilishaji wa wanawake na watoto , mapenzi ya Jinsia moja na matumizi ya Dawa za kulevya katika jamii yetu. Kamati inaamini kwamba vitendo hivi vimeshamiri katika maeneo mbalimbali ya nchi yetu, hivyo sote kwa pamoja tuunganishe nguvu zetu kuvipiga vita na hatimae kuvitokomeza kabisa, itendo hivyo. Kamati hairidhiki kabisa na baadhi ya watendaji wanaohusika na kushughulikia vitendo vya udhalilishaji wakiwemo Maafisa wa Idara ya Wanawake na Watoto, watendaji wa Jeshi la Polisi, Madaktari na Watendaji wa Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka na Mahakama wanaoshughulikia kadh-ya hii.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na juhudi za Kitaifa za kupambana na vitendo vya udhalilishaji, vitendo hivyo bado vimekuwa vikiongezeka Unguja na Pemba, na kwa kuona Uzito wa jambo hili, Kamati iliweka Utaratibu Maalum wa kufuatilia mwenendo wa vitendo hivi katika jamii, Idara ya Maendeleo ya Wanawake pamoja na Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka katika muda wote wa mizunguko ya Kamati. Mheshimiwa Spika, takwimu kamili za kesi hizo zinaonekana katika ukurasa wa 36 na 37 wa ripoti yetu.

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza sana juhudi zinazochukuliwa na Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka kwa kufanya mikakati ya makusudi ya kuzishughulikia Kesi za Udhalilishaji kwa opereshini Maalum. Kamati imearifiwa kwamba Afisi hiyo imo katika matayarisho ya ufunguaji wa kesi za udhalilishaji awamu ya tatu. Zowezi hili linategemewa kuanza mwezi huu ambapo jumla ya majalada **290** yanashughulikiwa na wanasheria wa Afisi hiyo kwa hatua za mwisho.

Changamoto katika Kesi za Udhalilishaji

Mheshimiwa Spika, baada ya Kamati kutembelea Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka pamoja na sehemu kadhaa kufuatilia kesi hizo, Kamati imebaini kwamba kumekua na changamoto Kadhaa zinazokwamisha kesi za udhalilishaji hapa Zanzibar. Baadhi ya Changamoto hizo ni kama zifuatazo:-

- 1) Uwepo wa maombi mengi ya ufutishaji wa kesi za udhalilishaji kutoka kwa wanajamii.
- 2) Baadhi ya Watendewa wa makosa ya udhalilishaji umri wao ni mdogo sana na wanashindwa kujieleza Polisi au kutoa ushahidi Mahakamani.
- 3) Kuwepo kwa kasoro katika baadhi ya Hati za Uchunguzi wa kidaktari (PF3) kwa watendewa na kupelekea kukosekana kwa ushahidi.
- 4) Kukosekana kwa umahiri wa kutoa ushahidi kwa baadhi ya mashahidi (Mashahidi Vigeu geu na Wakaidi)
- 5) Kukosekana kwa Maadili kwa baadhi wa Watendaji wanaosimamia haki jinai.

Maoni na Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, ili kuvidhibiti na kuvitokomeza kabisa vitendo hivi, kamati inatoa maoni na Ushauri wake kama ifuatavyo;-

1. Taasisi za kudhibiti Jamii (Social Control) zitimize wajibu wake ;-

- Familia zihimize Malezi na maadili mema
- Taasisi za Kijamii (Shule na Madrasa) zijitahidi kutayarisha raia wema
- Dini zetu ziendeleo kutilia mkazo Mkazo kukaza maovu
- Kutungwa, kutumika na utekelezaji wa Sheria bora zitakazoweza kuwadhhibiti ipasavyo watenda maovu.
- Watendaji Haki jinai (Criminal Justice) wawe weledi na waadilifu

2. Kamati inashauri kuangaliwa upya na hatimae kuikata kabisa misingi ya udhalilishaji na vitendo viovu kama tulivyoainisha katika ukurasa wa 40 wa ripoti yetu.

3. Serikali ihakikishe kwamba inaweka watendaji wenye uweledi na wanaofuata Maadili ya kazi zao katika sehemu zote za huduma.

4. Kuandaliwa kwa mafunzo maalum kwa madaktari kuhusu namna ya Kufanya uchunguzi kwa watendewa wa makosa ya udhalilishaji na taarifa zinazostahiki kujazwa vizuri katika PF3

5. Kukataa maombi yote ya wanajamii yanayokusudia kufutisha kesi za udhalilishaji.

Mheshimiwa Spika, Wakati Kamati ikiwa katika hatua za mwisho za kukamilisha Ripoti yake, Serikali kupitia Wizara ya Nchi Ofisi ya Rais, Katiba, Sheria, Utumishi wa Umma na Utawala Bora ilikuwa tayari imeandaa **Mswada wa Sheria ya Adhabu na Sheria ya Mwenendo wa Jinai**, miswaada ambayo tayari imeshapitishwa na Baraza lako tukufu, katika Mkutano huu wa Tisa unaoendelea.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Maendeleo ya Wanawake Habari na Utalii, imefurahishwa na kupongeza kwa dhati Dhamira ya Serikali kuja na Miswada hiyo kwani, Kamati inaamini Kwamba itasaidia kupunguza wimbi la Vitendo vya udhalilishaji dhidi ya Wanawake na Watoto hasa katika Sehemu ya Kumi na Tatu ya Sheria ya Adhabu ambayo inahusika na **Makosa dhidi ya Maadili** ikiwemo, Kubaka, Adhabu ya kubaka kwa kundi, Kujaribu kubaka, Kutorosha mwanamke, Kutorosha watoto wa kike na kiume, Kuwezesha ukahaba na mengineyo.

Aidha, Kamati inapongeza na kuunga Mkono **Sehemu ya Kumi na Nne** inayozungumzia makosa yanayohusina na ndoa na mahusiano ya kifamilia ikiwemo Ndoa ya hadaa, Kufunga ndoa kinyume na sheria, Ukatili kwa watoto, Kutelekeza mtoto au mtu mwenye ulemavu.

Mheshimiwa Spika, Kuhusu **Sheria ya Mwenendo wa Jinai**, Kamati inaunga mkono utaratibu wa kiupelelezi na Mahakama ulioainishwa ikiwa ni pamoja na kuziongezea Uwezo Mahakama za Wilaya na Mikoa pamoja na kutowapa dhamana watendaji wa makosa hayo.

Mheshimiwa Spika, Kamati inamalizia sehemu yake ya pili ya Ripoti yake kwa kuitaka Wizara hii kwa kushirikiana na kukaa pamoja na Serikali za Mitaa, Jeshi la Polisi, Madaktari, Afisi ya DPP na Mahakama, ili kuandaa

mkakati wa pamoja wa kushughulikia ipasavyo na kwa ufanisi zaidi kesi zote zinazohusika na udhalilishaji.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Maendeleo ya Wanawake Habari na Utalii ya Baraza la Wawakilishi inamalizia ripoti yake kwa kuwapongeza kwa dhati Mawaziri, Manaibu Mawaziri, Makatibu Wakuu, Manaibu Makatibu Wakuu pamoja na watendaji wote wa Wizara zote mbili zinazosimamiwa na Kamati hii kwa mashirikiano makubwa waliyoipatia Kamati kwa kipindi chote cha utekelezaji wa majukumu yake ya Kikatiba na Kikanuni.

Aidha, Kamati inatoa shukurani za kipekee kwa Maafisa Wadhamini wa Wizara hizi pamoja na wasaidizi wao wote kwa mashirikiano mazuri waliyoipatia Kamati wakati wote Kamati ilipokuwa Kisiwani Pemba katika kutekeleza majukumu yake.

Vilevile, Kamati inatambua, kuthamini na Kumshukuru Mkurugenzi wa Mashtaka (DPP) pamoja na watendaji wake wote Unguja na Pemba , Mkuu wa Mkoa wa Mjini Magharibi, Mkuu wa Wilaya ya Mjini, Mkuu wa Wilaya ya Kati, Pamoja na Jeshi la Polisi Mkoa wa Kaskazini Unguja kwa mchango wao mkubwa wa kufanikisha majukumu ya Kamati hii wakati ikifuatalia kadh-ya ya Udhalilishaji hapa nchini.

Kamati pia, inatoa Pongeze za Dhati na Maalum kwa Mkuu wa Mkoa wa Tanga pamoja na Idara ya Uratibu wa Shughuli za SMZ Tanzania Bara kwa mashirikiano yao ya dhati kwa kuwa bega kwa bega na Kamati wakati ilipokuwa Katika ziara za Kimafunzo Huko Tanga na Dar es Salaam, Kamati inashauri mashirikiano hayo yaendelezwe kwa kipindi chote kinachofuata.

Mheshimiwa Spika, nawashukuru sana wajumbe wa Kamati Maendeleo ya Wanawake, Habari na Utalii kwa weledi na umahiri mkubwa waliouonesha wakati wote wa utekelezaji wa majukumu yetu hadi kufanikisha kukamilika kwa Ripoti hii. Wajumbe wamefanya kazi nzuri kuhakikisha Kamati inaisimamia vyema Serikali kwa mujibu wa Katiba yetu na maslahi ya Taifa zima na napenda kuwatambua kwa majina kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Ali Suleiman Ali (SHIHATA)	Mwenyekiti
Mheshimiwa Salha Mohammed Mwinjuma	Makamu Mwenyekiti
Mheshimiwa Hassan Khamis Hafidh	Mjumbe
Mheshimiwa Maryam Thani Juma	Mjumbe
Mheshimiwa Zaina Abdalla Salum	Mjumbe
Mheshimiwa Jaku Hashim Ayoub	Mjumbe
Mheshimiwa Mussa Foum Mussa	Mjumbe

Mheshimiwa Spika, Pia na kwa umuhimu mkubwa Kamati inampongeza kwa dhati Spika wa Baraza la Wawakilishi Mhe. Zubeir Ali Maulid, Naibu Spika Mhe. Mgeni Hassan Juma, Wenyeviti wa Baraza , Katibu wa Baraza la Wawakilishi Ndg. Raya Issa Msellem, Mratibu wa Kamati Ndg. Ramadhan Khamis Masoud pamoja na wafanyakazi wote wa Afisi ya Baraza la Wawakilishi kwa kuiwezesha vyema Kamati kutekeleza majukumu yake ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, kwa umuhimu wa kipekee napenda kuwapongeza sana ndugu **Himid Haji Choko** na ndugu **Mussa Issa Mussa** ambao ni Makatibu wa Kamati yetu. Kwa kweli Makatibu wetu hawa wamejitahidi sana katika kuratibu vikao vya Kamati yetu hadi kufikia leo hii na kuwasilisha ripoti yetu. Aidha Kamati yangu inathamini na kupongeza sana Mchango wa Ndugu **Amina Abeid Hemedi** ambae ni mkalimani wa lugha ya Alama katika Kamati hii.

Aidha Kamati inatoa pongezi za dhati kwa wafanyakazi wote vyombo vya habari, vya serikali na watu binafsi kwa mashirikino yao makubwa yaliyotupa, na wanayoendele kutupatia katika kuwapasha habari wananchi juu ya shughuli za Kamati yetu na Baraza kwa ujumla.

Mwisho kabisa napenda kutoa shukurani za dhati, kwa usikilizaji mzuri wa Waheshimiwa Wajumbe wakati wote wa Uwasilishwaji wa hotuba hii na nawaomba waichangie kwa ajili ya kuiboresha na kuongeza ufanisi wa utendaji katika Wizara hizo na serikali kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

.....
(Mhe Ali Suleiman Ali SHIHATA),

Mwenyekiti.

Kamati ya Maendeleo ya Wanawake , Habari na Utalii

Baraza la Wawakilishi,

Zanzibar.